

ברכה בשטר של דולר

עשרות אלפי בני־אדם, אלפי שעות, ומאות אלפי דולרים • מה עמד מאחורי התופעה הפלאית והשמימית שייסד הרבי מליובאוויטש - מעמד 'חלוקת הדולרים לצדקה'

ובירך: "כפליים לתושייה".

לא רבים יודעים שמאחורי מתן השטרות עמד עיקרון פשוט אך כלי־כך יסודי - מתן צדקה. הרבי ציטט בהקשר הזה את דברי חותנו, אדמו"ר הרי"צ, שכאשר שני יהודים נפגשים עליהם לדאוג ליהודי שלישי. מסיבה זו ביקש לנצל את המפגש הקצרצר שלו עם כל אדם ליצירת אפקט מתמשך של טוב וחסד.

מלבד זאת, הרבי הדגים באמצעות מתן השטר לצדקה את הצורך ב'כלי' גשמי שיקלוט את הברכה הרוחנית שהוא מעניק למתברכים. כך הופך השטר מחפץ של חולין לבעל ערך רוחני רב.

מאז ומתמיד טיפה הרבי את מצוות הצדקה, וביקש להנחיל אותה לתודעה הציבורית. למשל, באמצעות 'מבצע צדקה' שזים בשנת תשל"ד, והרים על נס את

שש שעות, שבע שעות. מחוגי השעון נעים בקצב אחיד, וכמוהם זרם האנשים הבלתי־פוסק, שמתרחך לו בתורים ארוכים ומתקדם לאיטו. גברים, נשים, מבוגרים וצעירים. בני תשחורת ורבנים, דיפלומטים ואנשי־עסקים. פסיפס אנושי רבגוני, חוצה יבשות, שפות וְעדות, שמתכנס לו מהרחוב ההומה אל ההול הצר שבבית הלכנים האדומות.

בכתובת 770 איסטון־פרקוויי ברוקלין ניו־יורק, לרגעים ספורים, הזמן יעצור מלכת.

המפגש עם הרבי לא יתארך מעבר לשניות בודדות, אבל עֲצמתו של המעמד מקפאיה את נקודת הזמן השברירית הזו היטב בתודעה. היא תהפוך לזיכרון חי, מכונן, כזה שמטעיין את האדם בכוחות ובהשראה רוחנית עוד שנים הלאה.

על שולחן קטן ומוגבה מסודרים שטרות של דולר אחד. ידו של הרבי אוחות בקצהו של השטר ומושיטה אותו לבא בתור. "ברכה והצלחה", מאחל הרבי, ומבט עיניו הנוקב מפלה את חדרי ליבו של האיש.

רבבות ברי־מזל בינינו יכולים לחלוק את תחושת ההתרוממות לה זכו, כשהשתתפו ב'חלוקת הדולרים' המפורסמת של הרבי מליובאוויטש וזכו להתברך מפיו. תמורת השטרות שקיבלו תרמו שטר אחר. השטר של הרבי נותר שמור ברשותם, נושא מטען של ברכה וסגולה תמידית. בשוליו ציינו לעצמם את מועד קבלתו ואת הנסיבות שבעבורן זכו בו. יהיו שיצטטו את ברכת הרבי, שלפעמים נתן שטר נוסף

שו"ת < צדקה

מדוע כדאי לפתוח את היום במתן צדקה?

דגש מיוחד יש בנתינת צדקה בכל בוקר קודם תפילת שחרית. מקור הדברים הוא בגמרא (נבב־בתרא י' א'), המספרת על התנא רבי אלעזר שלא היה מתפלל טרם שתרם לצדקה, לקיים את הכתוב בתהילים: "ואני שבדק אחזה פניך" (תהילים י' טו). כלומר: בקיום מצוות צדקה ("צדק"), אגש לחזות את פני הבורא בתפילה ("אחזה פניך").

תורת החסידות מבארת את הדברים: תפילה היא רגעים של קרבה לקב"ה. המתפלל מבקש לחוש את הנוכחות של הבורא, ולחזות פתיחות ורצון לשפוך את הלב בפניו. כדי שזה יתרחש, נדרש שהבורא יטה אל האדם חסד ורחמים, יאיר אליו את פניו ויאפשר לחושים האנושיים והמוגבלים שלו לחזות אותו.

כדי להיות ראוי להארת פנים זו של הקב"ה, על האדם להקדים ולהתנהג באופן זהה, ולהשפיע חסד לסובבים אותו. כך יזכה לקרבת אלוקים באופן של "מידה כנגד מידה". זה טעם הרמנה לתת צדקה קודם התפילה. (נביא, אגרת הקודש סימן ח)

יש דברים שלא קונים סת"ם כך בכל מקום...

רק בבתי חב"ד ברחבי הארץ תמצאו תפילין ומזוזות עם "תו פיקוח חב"ד"

ייצור בפיקוח הזדק של מומחי סת"ם

מערכת איתנות מקצועית

תעודת אחריות רשמית

לצפייה ברשימת בתי חב"ד בהם ניתן להשיג תפילין ומזוזות עם 'תו פיקוח חב"ד' חפשו בגוגל **תו פיקוח חב"ד** או כנסו ל: teken-chabad.co.il

שיחת התג

פורים שמח!

פורים ה'תשע"ט

להשיב להמן באותו מטבע

גם כשיהודי מבוסס כהלכה והוא אינו יודע להבחין בין המן למרדכי, הוא מזהה את האביון הנתמך מקרן הרחוב

אך הצדקה ביהדות איננה מחווה של רחמים ואמפתיה לסבלו של אדם. צדקה היא עשיית צדק. היא מעשה הכרחי ומתבקש. שכן אינני חולק את כספי שלי עם העני, אלא את רכושו של הבורא. לכן איננו מסתפקים במשלוחי־מנות הדדיים בין ידידים, אלא יוצאים לחפש את האביונים - את האיש הדל והמך, חסר־כל שידו פשוטה בחוסר־אונים ואין לו מאומה כדי להתקיים.

כאן באה לידי ביטוי יוקרתו של היהודי: גם כשהוא מבוסס כהלכה, עד שאיננו מבדיל בין ארור המן לברוך מרדכי, אין הוא חוגג מתוך הוללות וגסות לב, אלא שומר על רגישות לזולת. הוא מזהה את מצוקתו של העני העומד נכלם בקרן הרחוב, ומעניק לו צדקה בחיוך ובמאור פנים, כאילו הוא מוסר לו שי נאה כהוקרת תודה.

אביונים רוחניים

זו הסיבה שהמצווה נקראת 'מתנות לאביונים', ולא 'צדקה' או 'נדבה' לאביונים. אדם מעניק מתנה כהבעת תודה וכגומל לזולת על מעשה טוב שנהג עמו. גם הנתינה לאביונים מלוּנה בתחושת מחויבות מצד התורם כלפי האביון, על שבנכונותו לקבל את המתנה מעניק לתורם את האפשרות לקיים את המצווה היקרה כל־כך.

ולצד זה יש לזכור את האביונים הרוחניים. אלה יהודים שמצבם הכלכלי שפיר, הם אף עשויים להיות אמידים ובעלי אמצעים, ולצד זה סובלים מעוני רוחני קשה. בגשמיות לא חסר להם דבר, אף הם דלפונים גמורים בתורה ומצוות.

ואכן, הרבי מליובאוויטש הנהיג בימי הפורים את 'מבצע פורים', שבו נעשית פעילות ענפה לזכות כמה שיותר יהודים במצוות הפורים.

כל שנדרש הוא לקצר מעט את המשתה והשמחה הפרטיים, ולחלוק את העושר של פורים עם היהודים שאין להם ממנו.

פורים הוא יממה עמוסה במיוחד: שומעים מגילה, עוסקים במתן משלוחי מנות, יושבים לסעודת פורים ומקיימים בהידור את מצוות 'עד דלא ידע'. בתוך כל הקדחתנות הזו לא שוכחים לשמוח, כמוכן, ואז מחפשים אחר שני אביונים 'מהודרים' כדי לקיים באמצעותם את מצוות 'מתנות לאביונים'.

מִפִּין ארבע מצוות היום, כדאי לכוון את הזרקור על מכנה משותף לשתי המצוות החברתיות של פורים - משלוח מנות ומתנות לאביונים. מלבד שהן מזכירות את נס פורים, קיומן מנציח את הניצחון ומחַדש אותו בכל שנה ושנה.

כדי לשכנע את אחשוורוש לאמץ את גֵזַרְת ההשמדה טען המן: "ישנו עם אחד, מפורד ומפורד בין העמים" (אסתר ג' ח). האמירה הזו לא כוונה רק לשונות של בני ישראל ביחס לגויים שביניהם הם חיים, אלא לכך שעם ישראל עצמו סובל מקיטוב ופירוד לבבות.

מצוות משלוח מנות ומתנות לאביונים נועדו, אפוא, להזים את ההאשמה השקרית הזו. הן מציגות שְהֵינָה, אנו מאוחדים. גם בשעה שאנו חוגגים עד בלי די, איננו שוכחים את הזולת ואת הנזקק (ראה הרחבה במדור 'עניינו של יום').

לתת עם חיוך

מהו סודה של הנתינה? מדוע יהיהדות מטפחת כל־כך את ערך הצדקה והעזרה לזולת, וכיצד הפכה גמילות חסדים לסימן היכר יהודי המוטבע באישיותו של כל בן לעם ישראל?

הפרשנות הרווחת בעולם למונח 'צדקה' היא מעשה חסד אלטרואיסטי, של אדם הנוהג לפנים משורת הדין ויוצא מגדרו למען זולתו. היא מביעה הערכה רבה למי שחורג מגבולות התועלתנות האישית ותורם לנזקקים. זה מעשה שמנוגד לכאורה ליצר הקיום האנושי, הגורם לאדם להיות ממוקד בעצמו ובצרכיו בלבד. לתת למישהו אחר? זה באמת יוצא־דופן ולא מובן מאליו.

עניינו של יום

אחדות בלתי מעוררת

סיפור פורים החל במשתה שערך אחשוורוש. שם, בהמולת החגיגות, זיהה המן הרשע את נקודת התורפה של עם ישראל, ובמוחו הזדוני החלה להתרקם המזימה השפלה.

הוא ראה יהודים המשתתפים במסבאות ההמוניות ו'נהנים מסעודתו של רשע', והגיע למסקנה שְעַם ישראל איננו מאוחד ביהדותו, אלא הוא "מפוזר ומפורד בין העמים". לא כולם שותפים לעבודת הבורא בצורה שווה, אלא יש בקיעים וסדקים בעם ישראל. המן סבר שזוהי שעת שפל ליהודים, ובה יעלה בידו לממש את גזירת ההשמדה.

המענה לכך ניתן בדמות התעוררות תשובה אדירה שחוו כלל היהודים, תוך גילוי מסירות־נפש על עקרונות היהדות ועמידה איתנה מול האוימים. איש לא ההין להמיר את דתו כדי להינצל מן הגזירה, אף שזה היה מפלט אפשרי.

בכך התייצבו היהודים כאיש אחד בלב אחד, ומתוך אחדות נפלאה מנעו את הגזירה והביאו למפלתו של המן. ואם מחלוקת ופירוד לבבות הם עילה לקטרוג ולהטלת דופי, הרי שהתיקון לכך הוא אחדות ולכידות.

מצוות משלוח־מנות ומתנות לאביונים ניתקנו במיוחד כדי להוכיח שעם ישראל מוסיף לשמור על סולידריות וערבות הדדית. המסר הזה לא אמור להישאר נחלתו של יום אחד בשנה בלבד, אלא להוות לנו מורה־דרך תמידי.

יש לדעת, שדווקא בשל חשיבותה הרבה, עומדת האחדות כמוקד למתקפות מצד היצר הרע, שמבקש לערער אותה ולזרוע שנאת חינם ומחלוקת בעם ישראל. מצוות הפורים יעניקו להם כוח להתמיד בכך כל השנה.

לא כל יום פורים

למחרת פורים נהג רבי מאיר־שלוש מפוריסוב להזמין לביתו את עניי העיר ולהעניק להם נדבה הגונה.

שאלוהו תלמידיו: "הלוא אך אתמול קיבלו מנה נכבדה של 'משלוח מנות' ו'מתנות לאביונים', ומה הדחיפות לתת להם צדקה עכשיו?"

השיב הצדיק: "בפורים הכול יודעים כי מצווה גדולה היא לתת 'מתנות לאביונים', ועל־כן הם עלולים לחשוב שזו מצווה המיוחדת לפורים ולא לכל ימות השנה. לכן קיבלתי עליי להזכיר לכל הציבור כי מצווה לתת צדקה גם בשאר ימי חול".

משלוח מנות לקב"ה

"כַּיָּמִים אֲשֶׁר נָחַו בָּהֶם הַיְהוּדִים מְאוּבָּיָהֶם וְהַחֲדָשׁ אֲשֶׁר נִהַפְּךְ לָהֶם מִיָּגוֹן לְשִׂמְחָה וּמֵאֲבֵל לְיוֹם טוֹב לְעֲשׂוֹת אוֹתָם יָמֵי מִשְׁתָּה וְשִׂמְחָה וּמְשֻׁלּוֹחַ מְנוֹת אִישׁ לְרֵעֵהוּ וּמִתְּנוּת לְאֲבִיוָנִים". (אסתר ט, כב)

נתינה ישירה או עקיפה

שתי מצוות בפורים עניינן נתינה: הענקת משלוח מנות - שני מינים של דבר מאכל לרעהו, ונתינת מתנות לאביונים - שתי מתנות, מעות או מזון, לשני אביונים.

מדוע נתקנה מצוות משלוח מנות בפורים דווקא? אם כדי להרבות ב"משתה ושמחה" שמאפיינות את ימי הפורים, שכן "חייב איניש לבסומי", הלא גם בשבת יש חיוב סעודה וקידוש, ולגבי יום־טוב אף נאמר ש"אין שמחה אלא בבשר או בייין"! אם כן, במה נתייחדו ימי הפורים, שבהם הציווי חורג מקיום משתה אישי, ויש להעניק מנות גם לזולת?

עוד צריך להבין: מדוע לגבי מצוות משלוח מנות נקט הכתוב בלשון "משלוח", שמדגיש את הנתינה באמצעות אדם שלישי, ואילו מתנות לאביונים נעשות בצורה ישירה. בפרט, שנתינת צדקה באופן עקיף חשובה יותר מאשר במשלוח מנות, שכן הדרך הנעלית לתת צדקה היא דווקא בהסתרת זהות הנותן מהמקבל, כדי לחסוך ממנו את הבושה הכרוכה בקבלת מתנת בשר ודם.

ושאלות נוספות: מדוע במשלוח מנות יש לתת ל"רעהו" - לאדם אחד, ואילו במתנות לאביונים יש לתת ל"אביונים" - שניים? מדוע משלוח מנות כולל שני פריטי מזון, ואילו לאביונים דיי לתת מתנה אחת. אדרבא; מוטב להרבות בצדקה דווקא, כדברי הרמב"ם (הלכות מגילה, ס"ב): "מוטב לאדם להרבות במתנות לאביונים מלהרבות בסעודתו ובשלוח מנות לרעיו". וכן: מדוע משלוח מנות כולל מאכלים, ואילו לאביונים אפשר לתת מטבעות או כל שווה־ערך אחר?

להשלים את מתן־תורה

הביאור בזה על־פי פנימיות התורה, תורת החסידות:

ימי הפורים נושאים בחובם רעיון מהותי ויסודי בחייו של כל יהודי. זאת לנוכח הייחודיות של נס פורים מתחילתו ועד סופו: סיפור הפורים הקיף את כל עם ישראל; גזירת ההשמדה הייתה מכוונת כנגד כל היהודים בכל המדינות, ומשכך, נס ההצלה הקיף את עם ישראל כולו.

גם במישור הרוחני של חג הפורים התרחש עניין כללי. על הפסוק (אסתר ט, כג) "וקבל היהודים את אשר החלו לעשות", אומרת הגמרא (שבת פ"ח, א) שבימי הפורים "קיימו מה שקבלו כבר". כלומר, בימי הפורים אישרו בני ישראל את ההיענות לקיים את התורה, והפעם מרצון ומבחירה חופשית וללא כל עזרה והכוונה מלמעלה. זאת בשונה ממתן תורה, אז קבלת התורה לא הייתה מתוך בחירה מוחלטת, ככתוב (עש): "כפה עליהם הר כגיגית".

מה מטרת התורה והמצוות? אלו ניתנו, מבואר בחסידות, כדי לממש את רצון הבורא שיהודי יבנה עבורו "דירה בתחתונים" (מדרש תנחומא נשא טו). שיצור מקום שבו הבורא יוכל לשכון ולהשרות את קדושתו בעולם. תהליך השראת השכינה החל במתן תורה. לראשונה ירדה התורה הקדושה ממרומים ונקלטה בעולם הגשמי. הצעד הזה היה יזומה של הקב"ה, שהחליט להשפיל את אורו הגדול לעולם הגשמי, שמצידו לא נדרש להודוך ולהתרום.

אלא שמאז העולם הירדרר מבחינה רוחנית, ונעשה עכור ולא ראוי להכיל את השכינה הקדושה. בית המקדש חרב ובני ישראל גלו מארצם. עתה נדרשת עבודה מאומצת של היהודי כדי לחזור ולהכשיר את עצמו ואת סביבתו להיות דירה ראויה לקב"ה. עבודת התורה והמצוות היא, אפוא, האמצעי לזכך את הגשמיות ולקדש אותה מחדש. אלא שהפעם המשימה קשה יותר, אין סיוע משמים, ועל כתפי היהודי מונח עול כבד, הדורש מאמץ רב, ליצור תנאים דומים למתן־תורה.

במתן־תורה היה עם ישראל באחדות מוחלטת, ולכן נאמר (שמות יט, ב) "ויחן שם ישראל" בלשון יחיד. "כאיש אחד בלב אחד", כלשון רש"י. האחדות הייתה תנאי לקבלת התורה. גם בפורים נאמר "וקבל היהודים",

משום שכל בני ישראל כאחד קיבלו מחדש את התורה והמצוות.

מדברים אלו עולה, שפורים הוא זמן גמר קבלת התורה. ואם כן, יש לומר שנרמזים בו העניינים העיקריים של התורה והמצוות - עשיית דירה לו יתברך בעולמות התחתונים; אחדות בני ישראל; והעבודה העצמית של האדם - שהיא החידוש המיוחד של פורים - בכוחות עצמו, בלי לצפות לכך שהשראת השכינה תיעשה על־ידי הקב"ה.

הביטוי לעבודה העצמית מופיע במצוות משלוח מנות. נוסף על ההענקה ההדדית בינינו, אנו שולחים מנות גם לקב"ה, המכונה 'רעהו' (מדרש שמור"ר ר"פ יתרו, רש"י ד"ה דעלך שבת לא, א).

ולכאורה, כיצד ניתן לכנות את הקשר בין בריאה שפלה לבין הקב"ה כרעות? הכיצד אדם יכול להיות 'חבר' של הקב"ה?

התשובה היא: על־ידי התורה והמצוות. הן כלים שמחדירים רוחניות בגשמיות. לא לחינם נמשלו למזון גשמי (מדרש רבה קהלת ב, כ"ד ועוד); כשם שמאכל גשמי מזין את הגוף, כך התורה שאדם לומד במוחו הגשמי והמצוות שהוא מקיים בגופו ובאמצעים גשמיים, 'מזינות' את הנשמה שלו ומחדירות קדושה בגשמיות שלו. נוצר חיבור בין גשמיות ורוחניות. היהודי נעשה 'דירה' לקב"ה וראוי להשראת השכינה. הוא איננו נפרד מהבורא, אלא מתעלה למצב של 'רעות'.

הכנייים מגביהות

כדי לקיים כהלכה את תרי"ג המצוות, נעזר האדם בשתי תנועות נפש - אהבת ה' ויראת ה', המשולות לכנפיים שמגביהות את הגוף מעלה.

ישנן מצוות שקיומן תכליתי ו'יבש', ומסתכם בפעולה מעשית ללא מטען של רגש. הן דומות ללחם, שהוא מאכל בסיסי וחסר גיוון, שנועד לקיים את הגוף. אך אפשר לתבל את ה'לחם' ולהעניק לו טעם נוסף. כאשר אדם אפוף בתחושת אהבה ויראה כלפי הקב"ה, גם המצוות הטכניות נעשות מתוך התלהבות וחיוניות.

האהבה והיראה משולות לכסף ולזהב (תורה אור, תורת חיים ועוד, בדרושי יושב) - אהבה היא כסף, מלשון כיסופין, והזהב - יראה, מפני הגיוון הדומה ללהבה השואפת להיעלם. וכשם שבאמצעות המתכות האלו רוכשים מזון, גם הרגשות הללו חיוניים כדי להשיג את קיום המצוות.

במצוות משלוח מנות הרוחנית, כנסת ישראל שולחת לקב"ה 'מנות מזון' - מצוות מעשיות. שתי המנות מכוונות כנגד שני סוגי קיום מצוות. יש אנשים שמחבבים מצוות של נתינה וחסד, ויש המהדרים במצוות של הימנעות ושלילה. כאן אנו מגישים את שני סוגי המצוות, כדי להביע שאיננו מתמקדים במצוות האהובות עלינו בלבד, שמתאימות לתכונות נפשנו, אלא מקיימים את כל המצוות ללא יוצא מן הכלל.

את ה'מנות'־מצוות אנו משגרים מעלה ב'משלוח', בעזרת כנפי האהבה והיראה, שעל־ידן המצוות הללו מתקבלות אצל הקב"ה. איננו מסתפקים רק בקיום המינימלי של המצווה, אלא מעלים לקדושה גם את רגשות האהבה והיראה שלנו.

משלוח־המנות הרוחני מגלם את הנתינה הפרטית של היהודי לבוראו. אולם עלינו לזכור גם את האחדות בעם ישראל, שעמדה בבסיס סיפור הפורים ומתן תורה.

זה עניינה של מצוות מתנות לאביונים. משמעותה הרוחנית היא השפעה ל'אביון' ברוחניות, למי שהוא מרושש לגמרי מתורה ומצוות. כאן יש להעניק לאביון דבר מה כלשהו, ואין זה משנה אם זה 'מזון' - מצווה, או 'כסף וזהב' - אהבה ויראה. לא דיי באביון אחד, אלא יש להעניק לשניים, כדי לקלוע למגוון גדול יותר של 'אביונים', וייתכן שכל אחד מתעורר מ'מתנה' אחרת.

וכאשר מבקשים לעורר את הזולת, דרך אחת היא להעמיד אותו על חומרת החטא ולהזהיר אותו מפני אורח־חיים הקלוקל. ואפשרות נוספת היא להטעים אותו מאורה של היהדות, לחבב עליו את גדלות ה' וליצור בו תשוקה להתקרב לאלוקות. כשבוחרים באופן השני, משיגים וודאות שיש כאן לא רק 'מתנות לאביונים', אלא גם 'משלוח מנות': ה'אביון' לא רק מקיים מצוות, אלא מפתח בעצמו רגשות של אהבה ויראה לבורא.

^(ע"פ אגרות־קודש כרך א' עמ' רנו)

רבי בתחפושת אליהו

שבקע מחדרון קטן: "זו את, ביילה, מה היה עם ה'שאלה'?"

"פורים שמח! פורים שמח"! - השיב רבי לוי־יצחק לבעל הקול האלמוני. "הנה, השם יתברך שלח לכם משלוח־מנות. אכלו ושתו בשמחה..."

הוא הזדרז לפרוק את צרורו. פרש את המפה הלבנה על השולחן וסידר עליו את כל הדברים הטובים שהביא. בעל־הבית החולה, הרתוק למיטתו, ניסה לעמוד על זהות האורח הבלתי־צפוי, אך רבי לוי־יצחק מיהר לסיים את מלאכתו ולצאת מהבית, כשהוא מאחל שוב בריאות וברכות ליושביו. בצעדים מאוששים, שמח וטוב לב, הלך לבית־הכנסת לקריאת המגילה.

ואכן, הוא הגיע בזמן הנכון. הציבור בבית־הכנסת חיכה בחוסר סבלנות ולא ידע לאן נעלם פתאום הצדיק. הכול רצו כבר לסיים את הצום, ללכת הביתה ולאכול משהו. אין זו מצוה להאריך את הצום לפני פורים.

כשנכנס רבי לוי־יצחק, התחילו מיד להתפלל ערבית. כמנהגו מדי שנה בשנה קרא רבי לוי־יצחק בעצמו את המגילה, אולם באותה שנה היתה קריאת המגילה מיוחדת במינה. פני קדשו של רבי לוי־יצחק האירו באור מיוחד, אור פנימי, הנובע מפנימיות הלב. אור זה האיר את בית־הכנסת כולו. וכאשר הגיע לפסוק: "ומשלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים", חשו כל השומעים את פירושו של המושג 'אהבת־ישראל'.

כאשר הרבנית הגיעה הביתה מבית־הכנסת, חיכתה לה הפתעה גדולה. היא ניגשה למטבח, כדי להכין את הסעודה, ומה גדולה היתה השתוממותה כאשר שום דבר לא נמצא במקום. לא בשר, לא דגים, לא חלות, כלום. אפילו אוזני־המן הטריות נעלמו ואינן!

אובדת עצות נכנסה לחדרו של הרבי. אולם בראותה את פניו הקורנות, הבינה מיד מי 'סחב' את הדברים ויצאה חיש מן החדר. היא כבר תשתדל לסדר ארוחה כלשהי מן השיירים שנותרו...

למחרת בבוקר באה האשה העניה לבית־הכנסת וסיפרה את דבר הפלא של משלוח־מנות מן השמים. "בודאי היה זה אליהו הנביא זכור לטוב שהביא את המנות היפות", אמרה שוב ושוב בהתרגשות. יהודי ברדיצ'וב הבינו מיד כי רבם מילא הפעם את מקומו של אליהו־הנביא וכי מן־הסתם ביתו ריק עכשיו מכול...

הזדרזו הכול לשלוח לרבם משלוח־מנות ביד רחבה. מובן מאליו כי לא שכחו גם את האשה העניה, ילדיה ובעלה החולה.

ואמרו זקני העיר, כי מעולם לא היה כברדיצ'וב פורים כה שמח כמו פורים זה.

קרני השמש האחרונות התפזרו לאיטן והערב ירד על העיר ברדיצ'וב. היה זה תענית אסתר והיהודים החלו נאספים בבית־הכנסת כדי לשמוע את קריאת המגילה.

בית־הכנסת נתמלא חיש מהר מפה לפה. למעלה, בעזרת נשים, התאספו הנשים והבנות כדי לשמוע את מגילת אסתר.

כשעמדו להתחיל בתפילה, ניגש השמש אל הרבי, רבי לוי־יצחק, ולחש לו משהו על אזנו. הרבי קם מכסאו ויצא מבית־הכנסת. הכול קמו לכבודו והסתכלו בהשתוממות בדמותו האצילה שנעלמה בפתח הדלת.

רבי לוי־יצחק נכנס לבית־הדין שהיה סמוך לבית־הכנסת. שם חיכתה לו אשה ובידיה תרנגול. היא באה לשאול שאלה־הלכתית שהתעוררה בעוף ורעדה מעצם המחשבה שהרב עלול להטריף את התרנגול שהשיגה בדי עמל לחג.

"רבי", אמרה האשה בקול בוכים. "רבי, אוי ואבוי לי, שאלה יש לי...רבי".

רבי לוי־יצחק לקח את התרנגול בידו, התבונן בשאלה, חשב כמה רגעים ופסק: "התרנגול אינו כשר ואסור לאכול אותו".

האשה הביטה על רבי לוי־יצחק אובדת עצות. "רבי", צווחה בקולי קולות. "רבי, בפרוטותי האחרונות קניתי תרנגול זה. בעלי חלוש וחולה וחשבתי שקצת מרק עוף ישיב את נפשו. גם הילדים רצו כבר לאכול קצת מרק טעים. והנה, אוי, שוד ושרר, נטרף התרנגול שלי. וויי, וויי, מה אעשה עכשיו!".

כך בכתה האשה ויללה ופכרה את אצבעות ידיה. ממש רחמנות היה להסתכל עליה.

"אל דאגה, בתי", ניסה רבי לוי־יצחק להרגיע את האשה מרת־הנפש. "השם יתברך עוזר תמיד לכולם. הוא יעזור גם לך". הוא שאלה לשמה ולכתובתה ושלחה לשמוע את קריאת המגילה.

הוא עצמו לא חזר לבית־הכנסת, אלא לבש את מעילו העליון ויצא לרחוב. בצעדים מהירים הוא הלך...הביתה.

בבואו הביתה הוציא רבי לוי־יצחק מהארון מפה צחורה וחגיגית ושם בה חלות, לחם, אוזני המן ופירות שונים. איש מלבדו לא היה בבית ורבי לוי־יצחק חיפש עד שמצא סיר עם עוף מבושל וצלחת עם דג ממולא. הוא לקח מכל הבא ליד ושם במפה הלבנה. כשכילה את מלאכתו והמפה היתה כבר מלאה 'דברים טובים' למכביר, קשר אותה היטב, לקחה בידו ויצא לדרך.

הפעם הלך רבי לוי־יצחק - כפי שבודאי ניחשתם - לביתה של האשה העניה. לבדו שוטט ברחובות השוממים, בעוד הציבור כולו ממתין בבית־הכנסת לרב שנעלם לפתע. כשמצא את בית האשה ונכנס פנימה, הגיע לאוזניו קול חלוש

טועמיה

צדקה בכל מחיר

כל הנותן צדקה לעני בסבר פנים רעות, ופניו כבושות בקרקע - אפילו נתן לו אלף זהובים, איבד זכותו או הפסידה. אלא נותן לו בסבר פנים יפות ובשמחה, ומתאוון עימו על צרתו. (רמב"ם הלכות מתנות עניים פרק י' הלכה ז')

יש לחקור: האם מצוות הצדקה מותנית בכך שיתנתן מתוך חפץ לב ובסבר פנים יפות, ובאם נותן צדקה בצורה לא מכובדת פוגם בקיום המצווה; או שמא עיקרה של המצווה הוא הנתינה לעני, ואילו היחס הטוב לעני הוא מעלה נוספת בנתינה, אך לא מעיקרי המצווה.

הרמב"ם כתב (הלכות מתנות עניים פרק ז'): "מצוות עשה ליתן צדקה לעניים כפי מה שראוי לעני אם היתה יד הנותן משגת". וממשיך ומבאר את פרטי הדינים של מצוות נתינת הצדקה, ופרנסת העניים ואופנה.

בהמשך מאריך בביאור גודל מעלת הצדקה, שהיא סימן לצדיק זרע אברהם אבינו (פרק י' הלכה א), ואין אדם מְעַנֵּי מן הצדקה (הלכה ב), ואשר נתינתה צריכה להיות בסבר פנים יפות ובשמחה, ומתאוון עמו על צרתו (הלכה ד). והולך ומונה שמונה מעלות בצדקה, ולגבי שתי האחרונות כותב (היי"ג י"ד): "פחות מזה שיתן לו פחות מן הראוי בסבר פנים יפות, פחות מזה שיתן הרי מפורש, שלדעת הרמב"ם הנתינה בסבר פנים יפות היא מעלה בנתינת הצדקה, אך אינה חלק מגוף מצוות הצדקה.

בפרט שהרמב"ם מחלק את פרטי הלכות מתן צדקה לב' פרקים שונים: בפרק הראשון מבאר את גוף המצווה בלבד, ולא עוסק באופן נתינת הצדקה. נמצא אם כן, שלדעת הרמב"ם מצוות עשה של נתינת צדקה לעניים מתקיימת במעשה הנתינה בפועל, בהתאם לצרכי העני בלבד. ואילו אופן נתינתה בסבר פנים יפות הוא ערך נוסף על המצווה, ולא חלק ממנה. לכן גם כשנותן בעצב - מקיים מצוות צדקה.

^(ע"פ ליקוטי־שיחות כרך לד עמ' 84)